

Referenser

A. Arkiv

Arkivet för ljud och bild (ALB), Stockholm.

Se filmografin nedan

Gustavsbergs fabriks arkiv (Gbs fabrik), Gustavsberg.

Det finns inte något sammanhållet arkiv utan arkivalier finns spridda över fabriken, i två olika källare, på några vindar, ute på avdelningar m m. Arkivförteckning saknas.

Fotografier, på fotoavdelningen

Gustavsbergs Kulturnämnd (Gbs kd), Gustavsberg.

Utskrivna eller bandade intervjuer

Kungliga Biblioteket (KB), Stockholm.

Kerstin Hesselgrens arkiv

National Film Archive, British Film Institute(BFI), London.

Se filmografin nedan

Riksarkivet, (RA), Stockholm.

AB Gustavsbergs Fabriker (Gbs arkiv); med accession 1981 (Acc 1981, Gbs arkiv)

Rationaliseringsutredning, år 1936 (rat utr), Nr 593

Kommerskollegium, avd f näringsstatistik. Primäruppgifter från fabriker 1902-1918

Kommerskollegium, statistiska byrån. Industristatistik, primärmaterial från fabriker, 1919-1923

Statistiska centralbyrån (SCB), Stockholm.

Industristatistiken, primärmaterial från fabriker, 1924-

Svenska Fabriksarbetarförbundets arkiv (Fabriks), Stockholm.

Allmän korrespondens

Svenska Fabriksarbetarförbundet, avdelning 7 (Fabriks7), Stockholm.

Protokollsbook för avdelning 205

Svenska Filminstitutet (SFI), Stockholm och Rotebro.

Se filmografin nedan

B. Litteratur

- Ahlén, Elisabeth, *Kvinnoarbete och teknisk förändring: hur den kvinnliga arbetskraften på Gustavsbergs porslinstryckeri påverkades av en mekanisering 1900-1919* (B1-uppsats, ekonomisk historia, Stockholms universitet, HT 1983).
- Ambjörnsson, Ronny, *Samhällsmodern. Ellen Keys kvinnouppfattning till och med 1896*. Göteborg (stencil avh) 1974.
- Andersgaard, Ingrid, "Settersker og typografer – spittelse mellom men og kvinner", Ida Blom og Gro Hagemann (red), *Kvinner selv... Sju bidrag til norsk kvinnehistorie*. Oslo (H Aschehoug & Co) 1982.
- Andersson, J O, *Om fabriksarbetarens skydd i sanitärt hänseende och mot olyckor*. Stockholm 1882.
- Arbetshistoria*, 1987-88 (årg 11-12): 44-45, ett dubbelnummer om Kvinnohistoria och kvinnopolitik.
- Arbetslivets historia*, konferens med forskare och representanter för arbetslivet 1984-05-04, Arbetarskyddsfonden, Stockholm 1985.
- Arnö-Berg, Inga, *Serviser från Gustavsberg*. Örebro 1971.
- Barber D L & S Allen (eds), *Dependence and Exploitation in Work and Marriage*. London & New York 1976.
- Barrère-Maurisson M-A, *Le sexe du travail. Structures familiales et système productif*. Grenoble (Presses universitaires de Grenoble) 1984.
- Baude, Annika m fl, *Kvinnoarbetsliv. Visioner och forskning för ett bättre arbetsliv*. Stockholm (Arbetslivscentrum) 1987.
- Bauer, Otto, *Rationalisering - felrationalisering*. Stockholm (Tiden) 1933.
- Beckholmen, Kuno och Lennart Vallstrand, *Fabriks 90 år*. Stockholm 1981.
- Bedoire, Fredric, *Industriarkitektur i Stockholms innerstad*. Uppsala 1973.
- Berg, Maxine, "Women's work, mechanisation and the early phases of industrialisation in England", *The Historical Meaning of Work*. Cambridge 1987, s 64-98.
- Berner, Boel, "Arbete, sociologi och historia: svensk arbetslivssociologi under efterkrigstiden", Lars Olsson (red), *Arbetets historia. Föreläsningar i Lund 1*. Lund 1987.
- Binns, Charles F, *The Story of the Potter*. London 1898.
- , *The Potter's Craft*. Toronto-New York-London, 1st ed 1910 (D.Van Nostrand Co, Inc) 3rd ed 1932.
- Blauner, Robert, *Alienation and Freedom*. 1964
- Blom, Ida og Gro Hagemann (red), *Kvinner selv... Sju bidrag til norsk kvinnehistorie*. Oslo (H Aschehoug & Co) 1982.
- Bornat, Joanna, "Lost Leaders: Women, Trade Unionism and the Case of the General Union of Textile Workers, 1875-1914", Angela V John (ed), *Unequal Opportunities. Women's Employment in England 1800-1918*. London (Basil Blackwell) 1986 s 207-233.
- Bradley, Harriet, "Technological Change, Management Strategies, and the Development of Gender-based Job Segregation in the Labour Process",

- David Knights and Hugh Willmott (eds), *Gender and the labour process*. Cambridge (Gower) 1986.
- Braudel, Fernand, *Världens tid. Civilisationer och kapitalism 1400-1800. Band 3*. Stockholm (Gidlunds Böcker) 1986.
- Braverman, Harry, *Arbete och monopolkapital*. Stockholm (KF) 1977.
- Bridenthal, Renate and Claudia Koonz (eds), *Becoming Visible. Women in European History*. Boston etc (Houghton Mifflin Co) 1977.
- Broch, Birte, *Kvindearbejde og kvindeorganisering. Kvinder i konfektionsindustrien 1890-1914*. Köpenhamn (SFAH Skriftserie Nr.6) 1977.
- , *Kvindeligt Arbejderforbund, Kobenhavns afdeling 1. 100 års jubilæum 1885-1985*. Köpenhamn 1985.
- , "Socialisering til kønsarbejdsdeling 1900-1940", Inge Frederiksen & Hilda Römer (red), *Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden*. Århus (Århus Universitetsforlag) 1986 s 76-84.
- Brown, Richard, "Women as employees: some comments on research in industrial sociology", D L Barber & S Allen (eds), *Dependence and Exploitation in Work and Marriage*. London & New York 1976 s 21-46.
- Brändström, Anders and Jan Sundin (eds), *Tradition and transition. Studies in microdemography and social change*. University of Umeå (Demographic Data Base, report no 2) 1981.
- Burchill, Frank & Richard Ross, *A History of the Potters' Union*. Hanley, Stoke-on-Trent (Ceramic and Allied Trades Union) 1977.
- Carlsson, Christina, *Kvinnosyn och kvinnopolitik. En studie av svensk socialdemokrati 1880-1910*. Lund (Arkiv, avh) 1986.
- Carlsson, Elsa, "Dagboken, förd av Elsa Carlsson, färgberedare till maskindekoren på Hushållsporslinsfabriken" i *Ankarnytt* (Gustavsbergs personaltidning) 6.4.1979.
- Celoria, F, "Ceramic machinery of the 19th century in the Potteries and in other parts of Britain", *Staffordshire Archeology* No 2 1973.
- Chaytor, Mirande & Jane Lewis, "Introduction" to Alice Clark (1982).
- Clark, Alice, *Working Life of Women in the Seventeenth Century*, 1919, London etc (Routledge & Kegan Paul) 1982.
- Cleve, Alma, *En protest med anledning av Ellen Keys föredrag i kvinnofrågan*. Stockholm (Wahlström och Widstrand) 1896.
- Cockburn, Cynthia, *Brothers. Male Dominance and Technological Change*. London (Pluto Press) 1983.
- , "The Material of Male Power", *Waged Work. A Reader*, edited by Feminist Review. London (Virago Press) 1986.
- Cohn, Samuel, *The Process of Occupational Sex-Typing. The Feminization of Clerical Labor in Great Britain*. Philadelphia (Temple University Press) 1985.
- Cott, Nancy F & Elizabeth H Pleck, *A Heritage of Her Own. Toward a New Social History of American Women*. New York (Simon & Schuster) 1979.
- Dahlström, Edmund och Rita Liljeström, "Om patriarkat och moderlighet", Gunilla Fürst-Mellström (red), *Arbetsdelningen mellan könen*. Rapport från en forskningskonferens, 1980.

- Davidoff, Leonore & Belinda Westover (eds), *Our Work, Our Lives, Our Words. Women's History and Women's Work*. London (MacMillan Education) 1986.
- De Geer, Hans, *Rationaliseringsrörelsen i Sverige*. Stockholm (SNS) 1978.
- Det hårda och det goda arbetet. En rapport om belastningsskador och kravet på ändrad arbetsorganisation.* (Svenska Metallindustriarbetarförbundet, stencil) 1988.
- Dex, Shirley, *The Sexual Division of Work. Conceptual Revolutions in the Social Sciences*. Brighton (Harvester Press) 1985.
- Dohm, Hedwig, *Die wissenschaftliche Emancipation der Frau*. Berlin (Wedekind & Schwieger) 1874, i faksimilutgåva, Zürich (Ala Verlag) 1977.
- Drake, Barbara, *Women in Trade Unions*. 1927, reprint, London (Virago) 1984.
- Edwards R C, M Reich and D M Gordon (eds), *Labour Market Segmentation*. London 1975.
- Ehn, Siv, *Arbete och kvinnoroll. En fabriksstudie*. Stockholm (Rabén & Sjögren) 1981.
- Ekdahl, Lars, *Arbete mot kapital. Typografer och ny teknik – studier av Stockholms tryckeriindustri under det industriella genombrottet*. Lund (Arkiv) 1983.
- Evans, George Ewart, *Where Beards Wag All. The Relevance of the Oral Tradition*. London (Faber and Faber Ltd) 1970.
- Evans, Richard J & W R Lee (eds), *The German Family. Essays on the social history of the family in nineteenth and twentieth-century Germany*. London 1980.
- Fennell, H, "Transfer Printing on Pottery, and Engraving", föredrag återgivet i *The Pottery Gazette and Glass Trade Review* 1 Jan 1919.
- Florin, Christina, *Kamphen om katedern. Feminisering- och professionaliseringssprocessen inom den svenska folkskolans lärarkår 1860-1906*. Stockholm (Almqvist & Wiksell International, avh Umeå) 1987
- Frederiksen, Inge & Hilda Römer (red), *Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden*. Århus (Århus Universitetsforlag) 1986.
- Futurum "Gustavsberg – ett gammalt bruk i stöpsleven" osign art, 1939:5 s 215 ff.
- Fürst-Mellström, Gunilla (red), *Arbetsdelningen mellan könen*. Rapport från en forskningskonferens, 1980.
- Fürst, Gunilla, *Reträdden från mansjobben. En studie av industriarbetande kvinnor och arbetsdelningen mellan könen på en interna arbetsmarknad*. Göteborg (avh) 1985.
- För Svenska Hem 1895/96 Årg 1 hft 1 s 12-14 "Gustafsbergs porslinsfabrik" I och hft 2 s 28-29 "Gustafsbergs Porslinsfabrik" II.
- Förbundskamraten, "Om yrkessjukdomen silikos. Ett och annat ur de två senaste läkarevetenskapliga utredningarna i ämnet", Årg 5 Nr 3 1935.
- Förbundskamraten, "Lagstiftning om silikos" Årg 6 Nr 1 1936 s 22.
- Gaskell, Jane, "Conception of Skill and the Work of Women: Some Historical and Political Issues" i Roberta Hamilton & Barrett, Michèle (eds),

- The Politics of Diversity: Feminism, Marxism and Nationalism.* London (Verso) 1986.
- Gentele, Johan Georg, *Lehrbuch im Potteriefache*,... herausgegeben von J G Gentele, Chemiker zu Stockholm und Gustafsberg. Gehren 1856.
- Gershuny, Jay, *After industrial society*. London (MacMillan Press) 1978.
- Geertsen, Kirsten, "Könsarbejdsdelingen på de offentlige kontorer 1900-1940 – set fra kvindernes synsvinkel", Inge Frederiksen & Hilda Römer (red), *Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden*. Århus (Århus Universitetsforlag) 1986 s 64-75.
- Gorz, André, *Farväl till proletariatet: bortom socialismen*. Stockholm (Bokomotiv) 1982.
- Grey Osterud, Nancy, "Gender Divisions and the Organization of Work in the Leicester Hosiery Industry", Angela V John (ed), *Unequal Opportunities. Women's Employment in England 1800-1918*. London (Basil Blackwell) 1986 s 45-68.
- Gross, Edward, "Plus ca change ...? The sexual structure of occupations over time", *Social Problems* 16 (Fall 1968) s 198-208.
- Guilbert, Madeleine, *Les fonctions des femmes dans l'industrie*. (Ecole pratique des hautes études – Sorbonne, Etudes européennes IV) Paris & La Haye (Mouton & Co) 1966.
- , "Women and work (III): The effects of technological change", *Impact of science on society* 1970:1 s 85-91.
- Gustavsberg 150 år*. Nationalmuseum 1975, 2 rev. uppl. Stockholm 1976.
- Gustavsbergaren* 1947 Nr 6 s 20 Annons 7 i serien "Råmaterialen till vårt porslin".
- Gustavsbergaren* 1948 Nr 3 s 4-6 "Badkarsfabriken färdig".
- Gustavsbergaren* 1962 Nr 4 s 7 "Det gamla tryckeriet rivet" sign H-t.
- Haavind, Hanne, "Förändringar i förhållandet mellan kvinnor och män", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* 1985:3 s 17-27.
- Hagemann, Gro, "Kvinners yrkesarbeid under industrialiseringssprosessen: proletarisering, kjønnssegregering og formell likestilling", Aura Korppi-Tommola, *Rapport från nordiskt kvinnohistoriskt seminarium 20.-21.1.1984*. Helsinki (Nais-historiallisia tutkimuksia 2) 1984 s 65-96
- , "Kapitalisme, lønnsarbeid og kjønnsarbeidsdeling" Inge Frederiksen & Hilda Römer (red), *Kvinder, mentalitet, arbejde. Kvindehistorisk forskning i Norden*. Århus (Århus Universitetsforlag) 1986 s 50-63.
- Hall, Catherine, "Gender divisions and class formation in the Birmingham middle class, 1780-1850", Raphael Samuel (ed), *People's History and Socialist Theory*. London (Routledge & Kegan Paul) 1981 s 164-196.
- Hamilton, Cicely, *Marriage as a Trade*. 1909, London (The Women's Press) reprint 1981.
- Hamilton, Roberta & Barrett, Michèle (eds), *The Politics of Diversity: Feminism, Marxism and Nationalism*. London (Verso) 1986.
- Hammarström, Ingrid, *Stockholm i svensk ekonomi 1850-1914*. Stockholm 1970.
- Hartmann, Heidi, "Kapitalismen, patriarkatet och könssegregering i arbetet", *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1981:1-2 s 7-20.

- , "The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism: towards a more progressive union", Lydia Sargent (ed), *Women and Revolution*. Boston (South End Press) 1981.
- Hausen, Karin, "Family and role-division: the polarisation of sexual stereotypes in the nineteenth century – an aspect of the dissociation of work and family life", Richard J Evans & W R Lee (eds), *The German Family. Essays on the social history of the family in nineteenth and twentieth-century Germany*. London 1980.
- Higonnet, Margaret Randolph, Jane Jensen, Sonya Michel and Margaret Collins Weitz (eds), *Behind the Lines. Gender and the two World Wars*. New Haven and London (Yale univ press) 1987
- Hirdman, Yvonne, "Den socialistiska hemmafrun. Den socialdemokratiska kvinnorörelsen och hemarbetet 1890-1939", Brita Åkerman m fl, *Vi kan, vi behövs! – kvinnorna går samman i egna föreningar*. Stockholm (Akademilitteratur) 1983.
- , "Kvinnostategier för makt", *Makt och kön. Rapport från ett seminarium 17-18 oktober 1985*, JÄMFO rapport nr 2 nov 1985.
- , *Genussystemet – teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala (Maktutredningen, rapport 23) Juni 1988.
- Holmstrand, Lars (red) *Sex föreläsningar om arbetsliv och arbetsmarknad*. Uppsala (A-FORUM-rapport, Nr 2, Uppsala univ) 1986.
- Humphries, Stephen, *Hooligans or Rebels? An Oral History of Working-Class Childhood and Youth 1889-1939*. Oxford (Basil Blackwell) 1981.
- Hunt, Felicity, "The London Trade in the Printing and Binding of Books: An Experience en Exclusion, Dilution and De-skilling for Women Workers", *Women's Studies International Forum* Vol 6 No 5 1983 pp 517-524.
- , "Opportunities Lost and Gained: Mechanization and Women's Work in the London Bookbinding and Printing Trades", Angela V John (ed), *Unequal Opportunities. Women's Employment in England 1800-1918*. London (Basil Blackwell) 1986 s 71-93.
- Höjer, Karl J, *Svensk socialpolitisk historia*. Stockholm (Norstedt & Söner) 1952.
- Idström, Ellen, *Några ord med anledning av Ellen Keys föredrag öfver Missbrukad Kvinnokraft*. Göteborg 2:a uppl (Wettergren och Kerber) 1896.
- Isacson, Maths, *Verkstadsarbete under 1900-talet: Hedemora Verkstäder före 1950*. Lund (Arkiv) 1987.
- , "Arbete och försörjning under industrialismen ..." pågående projekt om hur lönearbete och andra arbetsformer kombineras.
- Israelsson, Ragnar, "Springpojken", *Gustavsbergaren* augusti 1946.
- Jameson, Irene, "Ceramics", Singer, Charles, E J Holmyard, A R Hall & T I Williams (eds) *A history of Technology*. Vol V Oxford 1958.
- Jensen, Jane, "The talents of women, the skills of men: flexible specialisation and women", Stephen Wood (ed), *The Degradation of Work*. 2nd ed., London (Hutchinson Education) (kommande).
- Johansson, Alf, *Den effektiva arbetstiden. Verkstäderna och arbetsintensitetsproblem 1900-1920*. Uppsala (stencil avh) 1977.
- , "The Labour Movement and the Emergence of Taylorism", *Economic and Industrial Democracy* Vol 7 (1986) 449-485.

- , *Arbetets delning: Stocka Sågverk under omvandling, 1856-1900*. Lund (Arkiv) 1988.
- Johansson, Elin, *Typografiska Kvinnoklubben 1904-1939*. Stockholm (Typografiska föreningen) 1939.
- John, Angela V, *By the Sweat of Their Brow. Women Workers at Victorian Coal Mines*. London (Croom Helm) 1980.
- (ed), *Unequal Opportunities. Women's Employment in England 1800-1918*. Oxford & New York (Basil Blackwell) 1986.
- Jonsson, Inger, "'Arbetssökande kvinnor göra sig ej besvärliga'. Kvinnors arbete på industriorten Ljusne under 1930-talet", *Historisk Tidskrift* 1987:1 s 96-113.
- Karlsson, Lynn, "Historiskt perspektiv på arbetsdelning och underordning av kvinnor: kvinnors arbete i Sverige kring sekelskiftet", Karlsson-Wikander (1985).
- Karlsson, Lynn och Ulla Wikander, *Kvinnoarbete och könssegregering i svensk industri 1870-1950: tre uppsatser*. (Uppsala Papers in Economic History, Department of Economic History, Research Report No 9) 1985.
- , "Om teknik, arbetsdelning och ideologi som formare av kvinnors - och mäns - arbetsvillkor", *Historisk Tidskrift* 1987:1 s 59-79.
- Kelly, Joan, "Did women have a renaissance?", Renate Bridenthal and Claudia Koonz (eds), *Becoming Visible. Women in European History*. Boston etc (Houghton Mifflin Co) 1977.
- Kelly, Joan, "The Social Relations of the Sexes", *Women, history and theory. The Essays of Joan Kelly*. Chicago & London 1984.
- Kergoat, Danièle, *Les ouvrières*. Paris (le Sycomore) 1982.
- Kessler-Harris, Alice, "Stratifying by Sex: Understanding the History of Working Women", Edwards R C, M Reich and D M Gordon (eds), *Labour Market Segmentation* London 1975 s 217-242.
- , "Organizing the unorganizable: three jewish women and their union", *Labor History* Vol 17 (1976):1 s 5-23.
- , "'Where Are the Organised Women Workers?'" Nancy F Cott & Elizabeth H Pleck, *A Heritage of Her Own*. New York 1979 s 343-366.
- , *Out to Work. A History of Wage-earning Women in the United States*. New York-Oxford (Oxford University Press) 1982.
- Key, Ellen, *Missbrukad kvinnokraft och Naturenliga arbetsområden för kvinnan*. Stockholm 1896.
- Knights, David and Hugh Willmott (eds), *Gender and the labour process*. Cambridge (Gower) 1986.
- Konferenserapport fra Nordisk Kvinnehistoriemøte*, Oslo, Norway, 20-23/2 1983, NAVF Arbeidsnotat 1/84 Oslo 1984.
- Kvinnor i monotont arbete*. Rapport Nr 12 (JÄMFO) febr 1988.
- Kvinnors liv och arbete/Kvinners liv og arbeid*. Stockholm (SNS) 1962, 2 uppl 1963.
- Kyle, Gunhild, *Gästarbetarska i manssamhället. Studier om industriarbetande kvinnors villkor i Sverige*. Stockholm (Liber) 1979.
- Kylebäck, Hugo, *Konsumentkooperation och industrikarteller. Kooperativa förbundets industriföretag före 1939 med särskild hänsyn till margarin-*

- kvarn- gummi- och glödlampsbranscherna*. Stockholm (Rabén & Sjögren) 1974.
- Lamb, Andrew, "The press and labour's response to pottery-making machinery in the North Staffordshire pottery industry", *Journal of Ceramic History* no 9 1977 s 1-8.
- , "Mechanization and the application of steam power in the North Staffordshire pottery industry 1793-1914", *North Staffordshire Journal of Field Studies* Vol 17 1977.
- Larson, Alf (red), *Den svenska kemiska industrien*. Del II, Porslinsindustrien s 200-228, Stockholm 1923.
- Larsson, Bengt, *Den svenska porslins- och keramikindustrien*. Stockholm (Industriens Upplysningstjänst) 1949.
- Lekberg, Algoth, "KF - Gustavsberg och hushållsporslinet" seminarieövning, Vår Gård (stencil) 1951.
- Lerner, Gerda, *The Creation of Patriarchy*. New York - Oxford (Oxford university press) 1986.
- Lewis, Jane, *Women in England 1870-1950. Sexual Divisions and Social Change*. Sussex - Bloomington (Wheatsheaf Books) 1984.
- Liddington, Jill and Jill Norris, *One Hand Tied Behind Us. The Rise of the Women's Suffrage Movement*. London (Virago) 1978.
- Liljeström, Rita och Edmund Dahlström, *Arbetarkvinnor i hem- arbets- och samhällsliv*. Stockholm (Tiden) 1981.
- Lindberg, Stig, "Dekorerat eller odekorerat", *Porslin* 2 1945 s 12-16.
- Lindell, Börje, "Bra vara till vardags: Kaffekoppen". Radioprogram, reportage från kaffekoppstillverkningen vid Gustavsbergs fabriker, 1.10.1949.
- Lindgren, Gerd, *Kamrater, kollegor och kvinnor - en studie av könssegregationen i två mansdominerade organisationer*. Umeå (avh) 1985.
- Lindskog-Nordström, Carin, *Gustavsberg 1640-1940. Från tegelbruk till industrisamhälle*. Karlskrona 1973.
- Losman, Beata, *Kamp för ett nytt kvinnoliv. Ellen Keys idéer och deras betydelse för sekelskiftets unga kvinnor*. Stockholm (Liber) 1980.
- Lövgren, Oscar, "Arbetarupproret i Gustavsberg 1850" *Gustavsbergaren* 1943 (Okt) s 8-9.
- Magnusson, Lars, *Arbetet vid en svensk verkstad: Munktells 1900-1920*. Lund (Arkiv) 1987.
- Makt och kön*. Rapport från ett seminarium 17-18 oktober 1985, JÄMFO rapport nr 2 nov 1985.
- Malm, G. En studie av strejken vid Gustavsbergs porslinsfabrik 1850. (uppsats vid ekon hist inst, Stockholms univ, stencil) 1982.
- Matović, Margareta R, *Stockholmsäktenskap. Familjebildning och partnerval i Stockholm 1850-1890*. Stockholm (Liber) 1984.
- Melander, Ellinor, *Monism, socialism, feminism. En studie i Grete Meisel-Hess tidiga författarskap*, Wien 1900-1907. Stockholm (Idéhistoriska uppsatser nr 9, avd f idéhistoria) 1985.
- Middleton, L (ed), *Women in the Labour Movement*. London 1977.
- Milkman, Ruth, "Female Factory Labor and Industrial Structure: Control

- and Conflict over 'Woman's Place' in Auto and Electrical Manufacturing", *Politics & Society* Vol 12:2, 1983 s 159-204.
- (ed), *Women, Work and Protest. A century of US women's labor history.* London etc (Routledge & Kegan Paul) 1985.
 - , *Gender at Work. The Dynamics of Job Segregation by Sex during World War II.* Urbana and Chicago (Univ of Illinois Press) 1987.
 - Moore, Jr., Barrington, *Injustice. The social bases of obedience & revolt.* London (Macmillan Press) 1978.
 - Movinger, Johan, "Fabrikens äldste V" om Algot Johansson, *Gustavsbergaren* 1946:2.
 - Movinger, Marianne, "Fabrikens älsta" om Georgina Olsson, *Gustavsbergaren* 1945:1.
 - Myrdal, Gunnar, *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen.* Stockholm (Rabén & Sjögren) 1968.
 - Möller, Albin, *Gustavsbergaren* 1948:4 s 8.
 - Möller, Fredrik, "Hur vi arbetar 6. Vårt dagliga porslin" *Gustavsbergaren* 1953:5-6 s 10.
 - Newton, Judith L, Mary P Ryan and Judith R Walkowitz (eds), *Sex and Class in Women's History.* London etc (Routledge & Kegan Paul) 1983.
 - Industritidningen *Norden* nr 25 & 47 1879, art "Gustafsbergs porslinsfabrik", troligen skriven av red Per Lindell.
 - Norman, Gustaf, "Midsommar på Gustavsberg för 50 år sedan", *Gustavsbergaren* 1957:5-6 s 15.
 - Nyberg, Anita "Vad är förvärvsarbete?" *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* 1987:1.
 - Odelberg, Axel S W "Some New Appliances in Potting", *Transactions of the Ceramic Society* Vol XIX, 1919-20 s 46-47 samt *The Pottery Gazette and Glass Trade Review*, Vol XLIV, 1.11.1919 s 1215.
 - , ref av föredrag hållt för The Ceramic Society, *The Pottery Gazette and Glass Trade Review*, Nov 1. 1920 s 1492-1496.
 - , "Electric Kilns at the Gustafsberg Works", *Transactions of the Ceramic Society* Vol XXVI, 1926/1927.
 - , "Elektriska ugnar för porslinsbränning", *Teknisk Tidskrift/Kemi* 13.8.1927 s 61 ff samt 10.9.1927 s 91-92.
 - , "Gustafsberg China Works the First to Use Electrical Furnaces", *Swedish Export* Vol XI No 1 Jan 1927.
 - , "Results of Electric Firing of China at the Gustafsbergs Works", *Swedish Export* Vol XI No 11 1927.
 - , "An Electric Tunnel Kiln", *Journal of the American Ceramic Society* Vol 10, 1927 s 210-219.
 - , ref av föredrag 21.9.1936 inför the Ceramic Society, *The Pottery Gazette and Glass Trade Review* 1.10.1936 s 1386 ff.
 - , "Konsten inom svensk industri", *Gustavsbergaren* mars 1943.
 - , "Oscar Wilhelm Odelberg. Från sonens synpunkt", *Gustavsbergaren* 1944:2 s 6-7.
 - , *Gustafsberg - ett industri- och jordbruksföretag.* (Sveriges industriförbund. Småskrifter N:r 13) utan årtal.
 - Odhe, Torsten (sign Pebersvend), *Från drejskiva till middagsbordet.* Några

- anteckningar om porslinsindustrin och dess historia samt om olika slags porslin.* (K Fs Husgerådsavdelning) 1925.
- Olafson Hellerstein, Erna, Leslie Parker Hume & Karen Offen (eds), *Victorian Women. A documentary Account.* Stanford, Calif (Stanford University Press) 1981.
- Olson, Hjalmar, "Synpunkter på porslin", *KFFs medlemsblad* 1937:6.
- , "Brytningsår", *Gustavsbergaren* 1 1943 s 9.
- , "Vårt dagliga porslin" *Porslin* 1 1945 s 6-13.
- Olson, Hjalmar & Nordgren H, "Porslin", ett kapitel i *Handbok i kemisk teknologi.* Band III 1948.
- Olson, Hjalmar & Erik Norberg (troligen), "Porslin. Lärobok i keramisk teknologi" (stencil) odaterad.
- Olsson, Lars, "Från socialhistoria till samhällshistoria. Arbetarhistorisk forskning", *Arbetarhistoria* Årg 11 Nr 41 1987 s 3-8.
- (red), *Arbetets historia. Föreläsningar i Lund 1.* Lund 1987.
- , "Kapitalism, barnarbete och arbetarbarn", Lars Olsson (red), *Arbetets historia.* Lund 1987.
- Olsson, Åke, *Maktens krönikörer. Om underklass och överklass i nyhetsrapporteringen.* Stockholm (Författarförlaget) 1984.
- , *Modernare tider - ett sätt att se Sverige.* Stockholm (Författarförlaget) 1987.
- Owen, Harold, *The Staffordshire Potter.* London 1901.
- Pahl, R E, *Divisions of Labour.* Oxford (Basil Blackwell) 1984.
- Palme, Per, *Svensk keramik.* Stockholm 1947.
- Parker Hume, Leslie & Karen Offen, "Introduction. Part III. The Adult Woman: Work", Olafson Hellerstein, Erna, Leslie Parker Hume & Karen Offen (eds), *Victorian Women. A documentary Account.* Stanford, Calif (Stanford University Press) 1981.
- Paulsson, Gregor och Nils Paulsson, *Tingens bruk och prägel.* Stockholm (K F) 1956.
- Phillips, Anne and Barbara Taylor, "Sex and Skill: Notes Towards a Feminist Economics", *Feminist Review*, no 6, 1980, s 79-88, reprinted in *Waged Work. A Reader*, edited by Feminist Review, London (Virago Press) 1986.
- Pinchbeck, Ivy, *Women Workers and the Industrial Revolution 1750-1850,* 1930, London, reprint (Frank Cass & Co) 1969.
- Porslin* 1946:1 "Läget för dagen" art. om Gustavsberg.
- The Pottery Gazette and Glass Trade Review*, "Electric Kiln in Swedish Porcelain Works, by our own reporter", Oct 1926 s 1548-49.
- Procop, Ulrike, *Kvinnors livssammanhang. Begränsade strategier och omåttliga önskningar.* Stockholm (Rabén & Sjögren) 1981.
- Pronay, Nicholas, "The 'Moving Picture' and Historical Research" *Journal of Contemporary History* Vol 18 1983 s 365-395.
- Qvist, Gunnar, *Kvinnofrågan i Sverige 1809-1846. Studier rörande kvinnans näringssfrihet inom de borgerliga näringarna.* Göteborg (avh) 1960.
- =, *Statistik och politik. Landsorganisationen och kvinnorna på arbetsmarknaden.* Stockholm (Prisma) 1974.

- Reiter, Rayna (ed), *Towards an anthropology of women*. New York (Monthly Review Press) 1975.
- Reskin, Barbara F, "Bringing the Men Back in: Sex Differentiation and the Devaluation of Women's Work", *Gender & Society*, Vol 2 No 1, March 1988 s 58-81.
- Reynolds, Sian (ed), *Women, State and Revolution. Essays on Power and Gender in Europe since 1789*. Amherst (University of Massachusetts Press) 1987.
- Roberts, Elizabeth, *A Woman's Place. An Oral History of Working-Class Women 1890-1940*. Oxford (Basil Blackwell) 1984.
- Rolf, Torsten, "Gasgeneratorn läggs ner", *Gustavsbergaren* 1967:1.
- Rose, Sonya O, "'Gender at Work': Sex, Class and Industrial Capitalism", *History Workshop Journal*, Issue 21, Spring 1986 s 113-131.
- Rosenberg, Rosalind, "In Search of Woman's Nature, 1850-1920" *Feminist Studies* 3 (Fall 1975) s 141-153.
- Rowbotham, Sheila, *Hidden from History. 300 years of Women's Oppression and the Fight Against It*. London (Pluto Press) 1973.
- Rubin, Gayle, "The Traffic in Women: notes on the political economy of sex", Rayna Reiter (ed), *Towards an anthropology of women*. New York (Monthly Review Press) 1975.
- Samuel, Raphael, "Workshop of the World. Steam Power and Hand Technology in Mid-Victorian England", *History Workshop* 1977:3.
- Samuel, Raphael (ed), *People's History and Socialist Theory*. London (Routledge & Kegan Paul) 1981 s 164-196.
- Sandeman, Ernest Albert, *Notes on the Manufacture of Earthenware*. London (Virtue & Co) 1901.
- Sandström, Gösta E, "Gustavsberg, ett keramiskt centrum", *Porslin* nr 1, 1945.
- Sargent, Lydia (ed), *Women and Revolution*. Boston (South End Press) 1981.
- Sarsby, Jacqueline, "Sexual Segregation in the Pottery Industry", *Feminist Review* No 21 (Winter) 1985 s 67-93.
- Sawyer, Birgit och Anita Göransson (red), *Manliga strukturer och kvinnliga strategier. En bok till Gunhild Kyle*. Göteborg (Hist inst nr 33) 1987.
- Scott, Joan W, "The Mechanization of Women's Work", *Scientific American* Vol 247 Nr 3, Sept 1982 s 137-151.
- , "Gender: A Useful Category of Historical Analysis", *The American Historical Review* Vol 91 No 5 Dec 1986 s 1053-1075.
- , "Rewriting History", Margaret Randolph Higonnet, Jane Jensen, Sonya Michel and Margaret Collins Weitz (eds), *Behind the Lines. Gender and the two World Wars*. New Haven and London (Yale univ press) 1987
- Sellberg, Hjalmar, *Staten och arbetarskyddet 1850-1919. En studie i svensk socialpolitik*, Uppsala (Almqvist & Wiksell) 1950.
- Sellerberg, Ann-Mari, *Kvinnorna på den svenska arbetsmarknaden under 1900-talet. En sociologisk analys av kvinnornas underordnade position i arbetslivet*. Lund (Gleerup) 1973.
- Shaw, Charles, *When I was a Child (by an Old Potter)*. 1 ed 1903, reprint Seaford (Caliban Books) 1980.

- Singer, Charles, E J Holmyard, A R Hall & T I Williams (eds) *A history of Technology* Vol V Oxford 1958.
- Singer, Felix, u a, *Der Tunnelofen*. Berlin (Chemisches Laboratorium für Tonindustrie) 1933.
- Singer, Felix & Sonja S Singer, *Industrial Ceramics*. London 1963.
- Smith, Joan and Kirsten Mellor, "Reproducing the Sexual Division of Labour", *Hecate. A Women's Interdisciplinary Journal*. Vol XI, (1985):1 s 39-56.
- SOU 1925:5 se Tillberg.
- SOU 1939:13-14, *Rationaliseringssutredningens betänkande*. Stockholm 1939.
- SOU 1938:47, *Betänkande angående gift kvinnas förvärvsarbeta m m*. Stockholm 1938.
- Socialdemokraten*, "Under Odelbergs spira. Interiörer från Gustafsbergs porslinsfabrik", 8.10.1903.
- Sofer, Catherine, *La division du travail entre hommes et femmes*. Paris (Economica) 1985.
- Sokoloff, Natalie, *Between Money and Love. The Dialectics of Women's Home and Market Work*. New York (Praeger) 1981.
- Solon, Louis M E, *A brief history of Old English Porcelain and its Manufacturers; with an artistic, industrial, and critical appreciation of their productions*. London & Derby, 1903.
- Sommestad, Lena, *Mjölk och människor. Liv och arbete vid Uppsala mejeri 1871-1985*. Uppsala (Hallgren & Fallgren) 1987.
- , "Från mejerska till mejerist", *Historisk Tidskrift* 1987:1 s 80-95.
- Steen, Anders, "Elverket i Gustavsberg. Kraftnätet utbygges", *Gustavsbergaren* Okt 1944.
- Stolpe, Herman och Sven Stolpe, *Boken om Albin Johansson I & II*, Stockholm (Rabén & Sjögren) 1969.
- Svenska Dagbladet*, "Från laran till det äkta porslinet", 8.4.1923.
- Svenska Grov- och Fabriksarbetarförbundets verksamhetsberättelse 1930 och 1935*.
- Svenska Industriella Verk och Anläggningar*, utg av Gunnar Ekerot, art om Gustavsberg, Nr 6 1900 s 54.
- Svenska Industrien 1918-19*. Stockholm 1918.
- Svenskt porslin*. (Lindblom, Andreas). Katalog till utställning. Nordiska Museet. Stockholm 1950.
- Svensson, Samuel, "Från min dagliga gärning. Handmodellformaren om sitt yrke", *Gustavsbergaren* 1944:5 s 6-7.
- , "När jag började fabriken", *Gustavsbergaren* dec 1954.
- Svensson, Sven, om Ida Jansson i *Gustavsbergaren* 1947:2 s 8.
- Säfström, Gerhard, "Gamla arbetslag I. Porslinare", *Gustavsbergaren* 1944:6.
- , "Gamla arbetslag III. Glattugnslaget 1903", *Gustavsbergaren* 1945:2.
- , "Gamla arbetslag V. Tallriks- och tefatsformare", *Gustavsbergaren* 1945:4 s 4.
- Söderberg, O, "Midsommarkalaset", *Gustavsbergaren* juni 1947 s 9-11.
- Taylor, Barbara, *Eve and the New Jerusalem. Socialism and Feminism in the Nineteenth Century*. New York (Pantheon Books) 1983.

- , "'The Men Are as Bad as Their Masters...' Socialism, Feminism and Sexual Antagonism in the London Tailoring Trade in the 1830s", Judith L Newton, Mary P Ryan and Judith R Walkowitz (eds), *Sex and Class in Women's History*. London, Boston etc (Routledge & Kegan Paul) 1983 s 187-220.
- Thom, Deborah, "The Bundle of Sticks: Women, Trade Unionists and Collective Organization before 1918", Angela V John (ed), *Unequal Opportunities. Women's Employment in England 1800-1918*. London (Basil Blackwell) 1986 s 261-289.
- Thomas, J, *The Rise of the Staffordshire Potteries*. Edinburgh 1971.
- Thomas, W, "Från fabriksombyggnaden 1933. En tysk ingenjör berättar", *Gustavsbergaren* 1944:1 s 11-12.
- Thompson, Paul, *Det förgångnas röst. Den muntliga historieforskningens grunder*. Stockholm (Gidlunds) 1980.
- Thompson, Paul, *The Nature of Work. An Introduction to Debates on the Labour Process*. London (MacMillan Press) 1983.
- Thunström, Olof, ark.SAR, "Gustavsberg bygger", *Teknisk Tidskrift* 1945:17.
- Tillberg, Erik W, *Den svenska porslinsindustrien med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget*. Utredning verkställd på uppdrag av tull- och traktatkommittén. SOU 1925:5 Stockholm (alt. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden XXXII) 1925.
- Trood, Samuel, "The Tunnel Kiln Applied to Ceramics", *Journal of the American Ceramic Society* Vol 3, 1920, s 701-705.
- Trygg, Alrik "En invandrare 1904", *Gustavsbergaren* 1954:5-6.
- Wadström, Erik, "När jag började i fabriken", *Gustavsbergaren* juni 1953.
- Waged Work. A Reader*. edited by Feminist Review, London (Virago Press) 1986.
- Walentin, Hans (red), *Informell ekonomi i glesbygd*. Stockholm (LT) 1985.
- Vansina, Jan, *The Oral Tradition. A Study in Historical Methodology*. Chicago 1965.
- Wedgwood, Henry Allen, *People of the Potteries* London (Adams & Dart) 1970.
- Weininger, Otto, *Geschlecht und Character*. Wien und Leipzig (Braumüller) 1903, 7:e uppl 1905.
- Westover, Belinda, "'To Fill the Kids' Tummies': The Lives and Work of Colchester Tailoresses 1880-1918", Leonore Davidoff & Belinda Westover (eds), *Our Work, Our Lives, Our Words. Women's History and Women's Work*. London (MacMillan Education) 1986.
- Whipp, Richard, *The Women Workers of Staffordshire and Trade Unionism 1890-1905*. Unpublished MA thesis, Centre for the Study of Social History, Warwick University, Oct 1979.
- Vi minns...vintern 1979-80* (minnen av Edla Sofia Andersson, Helinä Pitkänen, Harry Pettersson, Ebba Ahlvist, Clary Lindholm, Helga Bergvall, Oscar Andersson, Herta Grundberg) Värmdö Kulturnämnd (stencil) 1980.
- Vi minns...vintern 1980-81* (minnen av Herbert Bergschöld, Evert Johansson, Einar Hellström, Henny Hellström, Lissa Åkerström, Hilding Engströmer, Astrid Mattsman, Wega Johansson, Carl Törngren, Anna Johans-

son, Sigrid Wallius och Lisa Ullberg) Värmdö Kulturnämnd (stencil) 1982.

Wikander, Ulla, "Den könssegrerade arbetsmarknaden – i avtagande eller tilltagande under 1900-talet? Om konfektionsfirman Algots 1920-1960", *Konferenserapport fra Nordisk Kvinnehistoriemøte*, Oslo, Norway, 20-23/2 1983, NAVF Arbeidsnotat 1/84 Oslo 1984 s 27-34.

- , "Rationalisering vid Gustavsbergs porslinsfabrik under 1830- och 40-talen", *Arbetslivets historia*, konferens med forskare och representanter för arbetslivet 1984-05-04, Arbetarskyddsfonden, Stockholm 1985.
- , "Arbetsvärdering och löner i ett historiskt perspektiv", PM till JÄMFOs seminarium Kvinnors villkor i arbetslivet (stencil) 1985.
- , "Makt och arbetsdelningen mellan könen", *Makt och kön* Rapport från ett seminarium 17-18 oktober 1985, JÄMFO rapport nr 2 nov 1985.
- , "Kvinnoarbete och könsarbetssdelning", Lars Holmstrand (red) *Sex föreläsningar om arbetsliv och arbetsmarknad*. Uppsala (A-FORUM-rapport Nr 2, Uppsala univ) 1986 s 116-132.
- , "Frivillig könsarbetssdelning eller strukturell underordning. En nordamerikansk rättegång om kvinnors löner och arbete", Birgit Sawyer och Anita Göransson (red), *Manliga strukturer och kvinnliga strategier. En bok till Gunhild Kyle*. Göteborg (Historiska institutionen nr 33) 1987 s 198-209.
- , "Kvinnor och rationalisering. Gustavsbergs porslinsfabrik under mellankrigstiden", *Daedalus* Tekniska Museets Årsbok 1988.
- , "Genusarbetssdelning: könssegrering under hundra år. Fallet Gustavsberg", Drude Dahlerup (red), *Kön sorterer. Könsopdeling på arbejdspladsen*. Aarhus (kommande)

Winberg, Christer, "Patriarker i kvinnoförbund. Textilarbetarförbundets kvinnosyn", Birgit Sawyer och Anita Göransson (red), *Manliga strukturer och kvinnliga strategier. En bok till Gunhild Kyle*. Göteborg (Hist inst nr 33) 1987 s 255-275.

Women & the Labour Movement. North West Labour History Society Bulletin, 7, 1980-81.

Wynter, Harriet, *An Introduction to European Porcelain*. London 1971.

Värmdö Arbetarekommun 60 år, 1920-1980. En jubileumsskrift. (Fritz Berg) Gustavsberg 1980.

Zylberberg-Hocquard, Marie-Hélène, "Les ouvrières d'Etat (Tabacs-Allumettes) dans les dernières années du XIXe siècle", *Le mouvement social* numéro 105 (Travaux des femmes, oct-nov) 1978.

- , *Féminisme et Syndicalisme en France*. Paris (anthropos) 1978.

Åkerman, Brita m fl, *Vi kan, vi behövs! – kvinnorna går samman i egna föreningar*. Stockholm (Akademilitteratur) 1983.

Åkerman, Sune, "How did the great decline in fertility start? A study based on retrospective interviews", Anders Brändström and Jan Sundin (eds), *Tradition and transition. Studies in microdemography and social change*. Umeå (Demographic Data Base, report no 2) 1981 s 187-240.

Åmark, Klas, "Från kaos till ordning. Forskning på 80-talet", *Arbetarhistoria* Årg 8 Nr 31-32 1984 s 46-57.

Årsredovisningen för AB Gustavsbergs Fabriker 1948, 1949.
Öhlund, Axel, "Fackliga efterkrigsproblem i Gustavsberg" *Gustavsbergaren*
1944: 1 s 16-17

C. Filmografi

- Det gamla Gustavsberg*, se Hur Gustavsbergsporslinet kommer till.
Modern porslinstillverkning. Gustavsberg 1920. 8'12". Stumfilm. SFs filmförteckning. Videobandad version finns på Arkivet för Ljud och Bild (ALB), Bandnr B 411, Sthlm.
- Den nya elektriska ugnen*, 55 meter, 35 mm tintad kopia samt negativ, gjord cirka 1927, nitrat. (SFI)
- Eld, lera och människor*, se filmen Hur Gustavsbergsporslinet kommer till.
Hur Gustavsbergsporslinet kommer till, 1939, version 1 i tre akter, 8'22" & 10'06" & 6'34" lång dvs totalt 25'03" (25b/sek). 16 mm, svart/vit. SF-film, regi Kaj Tenow, foto Martin Bodin och Gösta Roosling. Stumfilm. ALB, Bandnr 424, Sthlm. (Vissa scener från denna version finns i filmen *Eld, lera och människor*, 1939-41. SFs filmförteckning. Filmen finns också i en version på 13'56", enl samma förteckning. Vidare innehåller denna film scener som har tagits ur en Gustavsbergsfilm från 1919, omredigerad 1953 och då åsatt namnet *Det gamla Gustavsberg, 1919*)
- Porslinsbruket*, ca 1940, 11'21" (25b/sek). SF-film. Manus Per Olof Palme, regi och tal Kaj Tenow, foto Martin Bodin & Gösta Roosling.
- Five Towns* ca 1950, A Ralph Keene Greenpark Production, 35 mm, sv/v, dir Terry Bishop, photo Ray Elton. Tre rullar, ljud (BFI)
- The Making of Wedgwood* ca 1938, Gaumont British Screen Services, 35 mm, 578 ft, dir Darrel C Catling, photo Jack Rose (BFI)

D. Intervjuer och samtal

Detta är de intervjuer och samtal omkring arbetet i Gustavsbergs fabrik som jag, UW, har gjort. De är ordnade i bokstavsordning efter den intervjuades namn. Först kommer de 30 personer, 17 kvinnor och 13 män, som jag intervjuat en och en, oftast i deras hem. I ett fall har intervjuerna skett i en så kallad minnescirkel, fem kvinnor deltog vid sex olika tillfällen (Minnescirkel I= 16.12.1982, II= 3.2.1983, III= 17.2.1983, IV= 10.3.1983, V= 14.4.1983 samt VI= 4.10.1983). Med några få undantag är alla dessa intervjuer upptagna på band och sedan utskrivna. Några har skrivits ner av mig efter anteckningar genast efter sammanträffan. Alla de intervjuade har efteråt fått läsa den utskrivna intervjun och haft tillfälle att göra rättelser, tillägg eller strykningar. Än så länge förvaras dessa band och utskrifter hos mig. De kommer senare troligtvis att deponeras dels hos Gustavsbergs kulturnämnd dels på Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek.

- Almberg, Iréne, f 1955, målerska, int 27.6.1983
Andersson, Agnes, f Svan 1898, tryckerska, formerska, int i minnescirkeln 1982/83
Andersson, Bertil, f 1902, springpojke, ugnarbetare, 1ste man i rågodsmagasinet, int 8.8.1984
Andersson, Erik, f 1902, ugnarbetare m m, int 26.3 & 14.4.1981
Andersson, Kerstin, f 1907, inläggerska i Packboden, vid skurtunnan, på rågodsmagasinet, int 14.8.1984
Andersson, Margareta, f 1924, glaseringen, int 20.9.1983
Andersson, Sara, f 1910, bl a klippflicka, pyromålerska, packerska, int 11.2.1982
Backman, Lennart, f 1915, bl a på kontoret, int 10.8.1984
Bergschöld, Herbert, f 1903, bl a svarvare, elektriker, int 30.6.1983
Björkman, Gudrun, f 1924, bl a sekreterare, int 15.9.1981
Box, Torsten, bl a chef för ugnarna, int 5.11.1981
Carlsson, Elsa, f 1914, fyllning av glaserat gods, dekormaskinerna, int i minnescirkeln 1982/83
Eklund, Anna Kristina, f Johansson 1887, målerska, int 15.9.1983
Englund, Signe, f 1896, målerska, int 3.12.1980
Engströmer, Hilding, f Olsson, tryckare, int 3.2.1983
Engströmer, Ingrid, f Benjaminsson, int juni 1983
Hultgren, Lennart, f 1920, spring- och kontorspojke 1934-39, int 16.5.1984
Hultgren, Lilly, f Lundgren 1920, målerska, int 16.5.1984
Hultgren, Uno, f 1900, bl a ugnarbetare, int 11.2. & 7.7.1982
Jacobsson, Märta, f 1914, bl a sprutmålerska, arbetsledare, verkmästare, int 28.6.1983
Karlsson, Tilma f Kiljunen 1927, bl på porslinsverkstan, int 23.5.1984
Lindberg, Karin, bl a avplockerska i glaseringen, i äkta fyllningen, int i minnescirkeln 1982/83
Löfdal, Elsa, f 1907, klippflicka, tryckerska, int i minnescirkeln 1982/83
Olson, Hjalmar, f 1902, ing., fabrikschef 1937-69, int 25.5.1981
Olsson, Malcolm, f 1912, storgodsformare, int 3.8.1984
Persvret, Harald, f Andersson 1902, bl a springpojke, formare, fabrikschef på Sanitetsfabriken 1967-69, int 3.8.1984
Pettersson, Margit, f 1909, klippflicka, tryckerska, int i minnescirkeln 1982/83
Rolf, Torsten, f 1918, springpojke, modellör, arbetsstudieman, yrkeslärare, planeringschef, int 6.8.1984
Svensson, Maria, f Andersson 1898, int 10.3.1983
Ullberg, Axel, f 1906, springpojke, formare, int 3.8. & 14.8.1984

Jag gjorde ett flertal fabriksbesök under åren 1982 och 1983. Vid de besöken har jag talat med många arbetare och fått värdefulla uppgifter utöver vad jag själv observerat. Jag har skrivit ner dessa samtal. Den jag samtalat med har läst igenom och rättat mina anteckningar. Anteckningarna finns bevarade. Bara i några få fall har jag misslyckats med att samla in rättelser. De

sammanlagt 69 personer som hjälpt mig på detta vis finns redovisade här nedan; i notförteckningen kallas detta *samtal*:

Andersson, Birger	Luokala, Raija
Andersson, Margareta	Mazzanti, Marjana
Aspfors, Göta	Mörtl, Veronika
Auvinen, Liisa	Nicolić, Danica
Bianchi, René	Nilsson, Hermine
Bjäregård, Tove	Oinonen, Lydia
Broman, Karin	Olsson, Björn
Bäcklund, Inga-Greta	Pehrson, Lasse
Eriksson, Asta	Peiponen, Katja
Eriksson, Dagmar	Pettersson, Louise
Eriksson, Roland	Pietralla, Adolf
Eriksson, Sven	Pohjola, Kaija
Fall, Rut	Pollari, Penti
Fieth, Tertu	Pylväinen, Paula
Gustavsson, Gunnar	Pynnönen, Gertrud
Hasa, Terttu	Rantala, Christina
Hedberg, Rune	Ristić, Ljiljana
Hellblom, Anneliese	Rosenberg, Tore
Hellsten, Pirjo	Salonen, Helge
Idhem, Kai	Salvati, Marilena
Isaksson, Silva	Svedjerot, Anita
Johansson, Bosse	Söderlund, Sigvard
Johansson, Märta	Tersi, Giovanni
Joki, Anita	Thyr, Raili
Jonsson, Inga-Lisa	Tupy, Jaroslav
Juhlin, Siv	Undin, Henry
Kjellberg, Gunnar	Wahlström, Greta
Kreivi, Anneli	Vallin, Eila
Kuivasmäki, Tuija	Welin, Ingela
Kuurberg, Matti	Wiberg, Lillemor
Larsson, Lea	Ylipukki, Sirkka
Lorentzon, Vivianne	Östlund, Tuula
Luciano, Martino	

E. Övriga intervjuer

Följande intervjuer har insamlats av andra än mig. De finns publicerade i angiven källa, i maskinutskrift eller på ljudband hos Gustavsbergs kulturnämnd (Gbs kd):

- Knut Andersson, f 1872, int av Inga Arnö-Berg, i okt 1962, Gbs kd
Knut Andersson, f 1872, int av Gösta Dahlberg, 19.6.1954 (band 2) Gbs kd
Knut Andersson, f 1872, in av Gösta Dahlberg, 1965 (band 3) Gbs kd

- Knut Andersson, f 1872, i *Gustavsbergaren* juli 1954
Oskar Andersson, f 1897, av Herbert Bergschöld 17.10.1983
Augusta Fröberg, målerska, f 1876, anställd 1889, i *Gustavsbergaren*. 6, 1946 s 15
Johan Hellqvist, gravör (1887-1967), int av Torsten Rolf, odat, Gbs kd.
Johan Adolf Hellqvist, gravör, int av Inga Arnö-Berg, 14.3.1962, 16.3.1962 samt mars 1962, Gbs kd
Wega Johansson f Scholtzé av "Edla Sofia" "Farstakråkor och Gustavsbergsungar" *Värmdö Tidning* 1 1982.
Sven Jonasson, f 1883, kort int i *Gustavsbergaren* 6, 1949 s15
Sven Jonasson, glaserare, f 1883, av Gösta Dahlberg, 1963, (band) Gbs kd
Albin Möller, tefatsformare, f 1892, av G-r, *Gustavsbergaren* 4, 1948 s 8
Oscar Severin, handmodellformare, f 1875, av Gösta Dahlberg, (band 17) i nov 1953, Gbs kd
Sven Svenson, f 1882, "Fabrikens äldsta XI" av J Movinger *Gustavsbergaren* 2, 1947 s 8
Samuel Svensson, "När jag började på fabriken", *Gustavsbergaren* dec, 1954
Int m Samuel Svensson av G.D., *Gustavsbergaren*, 5-6, 1960
Samuel Svensson, f 1880??, int av Torsten Rolf, (band 21) odat Gbs kd.
Margit Söderlund, henklerska, *Gustavsbergaren*, 6, 1949
Carl Törngren, f 1891, *Vi minns...1980-1981* samt *Värmdö Tidning* Nr 2 1981, av "Edla Sofia"; Gbs kd har hela den sistnämnda intervjun
Alrik Trygg, formare 1910-1915, "En invandrare 1904", *Gustavsbergaren* dec 1954
Oscar Wadström, formare, f 1886, anställd 1898, "När jag började på fabriken" *Gustavsbergaren*, sept 1954
Oscar Wadström, formare, f 1886, av G Dahlberg (band 22) 1966 Gbs kd
Tilda Wadström, målerska, f 1876 i *Gustavsbergaren* 6, 1946 s 15